

Tribiwnlys Addysg Cymru

Canllaw i ymgeiswyr ar baratoi datganiad achos ar gyfer hawliad

Ynglŷn â'r canllaw hwn

Darllenwch hwn ochr yn ochr â'n llyfryn canllawiau hawlio, sydd ar dudalen Cofrestr Cyhoeddiadau ein gwefan.

Mae'r llyfryn hwn yn rhoi gwybodaeth ddefnyddiol am baratoi datganiadau achos ar gyfer hawliadau i Dribiwnlys Addysg Cymru (y Tribiwnlys). Ni allwn ymdrin â phopeth a fyddai'n ddefnyddiol ar gyfer pob apêl. Yn dibynnu ar natur eich apêl, efallai na fydd angen i chi anfon yr holl wybodaeth y sonnir amdani yn y daflen hon. Os ydym eisoes wedi derbyn gwybodaeth gyda'ch cais, nid oes rhaid i chi ddweud wrthym eto. Cysylltwch â Thribiwnlys Addysg Cymru os oes gennych unrhyw gwestiynau am y broses.

Clercod tribiwnlysoedd yw'r staff sy'n prosesu apeliadau. Maent yn ateb eich llythyrau a'ch galwadau ffôn. Dim ond cwestiynau am weinyddu eich apêl y mae modd iddynt eu hateb. Ni allant roi cyngor cyfreithiol. Mae hyn yn golygu na allant roi eu barn, nac argymell a ddylech gymryd camau penodol.

Ar gyfer pwy mae'r canllawiau hyn?

Mae'r canllawiau hyn yn berthnasol i unrhyw un sy'n gwneud hawliad i Dribiwnlys Addysg Cymru, gan gynnwys:

- plant a phobl ifanc o dan 25 oed;
- rhieni plant o oedran ysgol gorfodol, ac iau;
- cyfeillion achos;
- cynrychiolwyr.

Tribiwnlys Addysg Cymru

Mae'r Tribiwnlys yn clywed ac yn gwneud penderfyniadau ar apeliadau am anghenion dysgu ychwanegol plant a phobl ifanc, a hawliadau o wahaniaethu ar sail anabledd. Mae'r

Tribiwnlys yn annibynnol ar y llywodraeth ac awdurdodau lleol, ac mae ein penderfyniadau'n rhwymo mewn cyfraith.

Prif Amcan a Rhwymedigaeth i Gydweithredu

Prif fwriad y Tribiwnlys yw ymdrin ag achosion yn deg ac yn gyfiawn. Mae'r Tribiwnlys yn disgwyl i bob parti gydweithredu â'i gilydd, a'r Tribiwnlys, i symud yr apêl yn ei blaen. Gall hyn gynnwys cyfnewid gwybodaeth a dogfennau gyda phartion eraill, neu gydweithio â cheisiadau'r Tribiwnlys yn fwy cyffredinol.

Dewis Iaith

Mae'r Tribiwnlys yn croesawu derbyn gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg neu yn Saesneg. Byddwn yn ymateb yn Gymraeg i unrhyw ohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi cyn i ni ymateb.

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg hefyd. Cysylltwch â'r Tribiwnlys am fersiwn Saesneg o'r ddogfen hon. Gallwch hefyd gyflwyno ffurflenni, dogfennau a sylwadau ysgrifenedig i'r Tribiwnlys yn Gymraeg neu yn Saesneg.

Adnoddau Gwybodaeth

- [Deddf Cydraddoldeb 2010](#)
- [Rheoliadau Tribiwnlys Addysg Cymru 2021](#)
- [Cod Anghenion Dysgu Ychwanegol Cymru 2021](#)
- [Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg \(Cymru\) 2018](#)
- [Rheoliadau Anghenion Dysgu Ychwanegol \(Cymru\) 2021](#)

Cynnwys

1 Cyflwyniad a gwybodaeth bwysig	
- Cyflwyniad	3
- Y corff cyfrifol yw'r ymatebydd	3
- Cyfyngiadau amser	3
- Cyfyngiadau amser a gwasanaethau datrys anghytundebau	4
- Datganiad achos yr ymatebydd	4
- Y bwndel olaf o bapurau	5
- Sut i gyflwyno'ch datganiad achos	5
- Tystiolaeth ysgrifenedig hwyr	6
- Y gwrandawriad	6
2 Beth i'w gynnwys yn eich datganiad achos	
- Pa wybodaeth sy'n hanfodol	7
- Pa wybodaeth arall y dylid ei chynnwys?	7
3 Paratoi bwndel	
- Cyfrifoldebau	9
- Paratoi bwndel	9
- Cynflwyno bwndeli	10

1. Cyflwyniad a gwybodaeth bwysig

Cyflwyniad

Eich datganiad achos yw'r wybodaeth rydych chi am i ni edrych arni fel rhan o'ch hawliad. Dyma'ch cyfle chi i egluro'r rhesymau dros gyflwyno'r achos, a darparu tystiolaeth. Gallwch ddarparu dogfennau, adroddiadau, llythyrau, barn pobl, ac unrhyw beth arall sy'n cefnogi'ch achos yn eich tyb chi.

Y corff cyfrifol yw'r ymatebydd

Y corff cyfrifol yw pwy bynnag yr ydych yn cyflwyno eich hawliad yn ei erbyn. Bydd y corff cyfrifol hefyd yn gorfod paratoi datganiad achos.

Nodir y corff cyfrifol gan ddibynnu ar y math o ysgol, ac amgylchiadau pob achos. Byddwn yn nodi'r corff cyfrifol pan ddaw eich cais am hawliad i law. Gallai'r tabl isod eich helpu, er bod rhai eithriadau iddo.

Math	Y corff cyfrifol
Ysgol a gynhelir	Llywodraethwyr ysgol (fel corff cyfan)
Meithrinfa a gynhelir	Awdurdod lleol y feithrinfa
Uned Cyfeirio Disgyblion	Awdurdod lleol yr uned
Pob ysgol annibynnol	Perchennog yr ysgol
Ysgol arbennig nas cynhelir	Perchennog yr ysgol

Enw arall sydd gennym am y corff cyfrifol yw "yr ymatebydd" gan fod rhaid iddo ymateb i'r hawliad ar gyfer y Tribiwnlys. Byddwn yn anfon copi o'ch cais am hawliad a'ch datganiad achos ato, felly ei ymateb yw ei ddatganiad achos.

Cyfyngiadau amser

Mae'n rhaid i ni dderbyn eich datganiad achos ac unrhyw dystiolaeth arall o fewn terfyn amser caeth. Byddwn yn dweud wrthoch chi beth yw'r terfyn hwnnw. Fel arfer, bydd gennych 30 diwrnod gwaith. Mae cyfyngiadau o ran derbyn tystiolaeth sy'n dod i law ar ôl i'r dyddiad cau ar gyfer datganiadau achos fynd heibio.

Weithiau, mae pobl eisiau anfon fideos, recordiadau a lluniau atom. Yr un yw'r cyfyngiad amser ar gyfer anfon y rhain i mewn, ond a wnewch chi anfon pum copi o unrhyw recordiad neu lun os gwelwch yn dda. Dylech gadw tystiolaeth wedi'i recordio

mor fyr â phosibl. Cofiwch hefyd nad ydyn ni'n gallu derbyn tystiolaeth sy'n cynnwys gwybodaeth, recordiadau neu luniau o blant eraill heblaw eich plant eich hun am resymau cysylltiedig â diogelu data.

Cyfyngiadau amser a gwasanaethau datrys anghytundeb

Os byddwch yn penderfynu defnyddio'r gwasanaeth datrys anghytundebau ar ôl i chi anfon eich apêl i'r Tribiwnlys, gallwch wneud cais i lywydd y Tribiwnlys am gael oedi'r broses halio. Efallai y byddwch am oedi'r hawliad rhag ofn i'r gwasanaeth lwyddo i ddatrys y broblem. Nid yw defnyddio, neu beidio â defnyddio, y gwasanaeth datrys anghytundebau yn effeithio ar eich hawl i apelio i'r Tribiwnlys.

Efallai y byddwch hefyd am barhau i drafod yr anghytundeb gyda'r ymatebydd heb y gwasanaeth datrys anghytundebau. Os byddwch, drwy'r trafodaethau hyn, neu drwy'r gwasanaeth datrys anghytundebau, yn dod i unrhyw gytundebau gyda'r ymatebydd, byddai'n ddefnyddiol pe baech yn rhoi gwybod i'r Tribiwnlys.

Datganiad achos yr ymatebydd

Rhaid i'r ymatebydd baratoi datganiad achos a'i anfon at y tribiwnlys o fewn 4 wythnos o gael eich datganiad achos. Bydd y Tribiwnlys yn sicrhau eich bod yn derbyn datganiad achos yr ymatebydd.

Rhaid i'w ddatganiad achos ddweud a yw'n gwrthwynebu eich hawliad. Os yw'n gwrthwynebu, rhaid iddo egluro pam. Dylai ddarparu crynodeb o'r ffeithiau, gan egluro ei gamau gweithredu a rhoi gwybod inni beth mae'r plentyn neu'r person ifanc yn ei feddwl am y materion.

Os nad yw'n gwrthwynebu eich hawliad, bydd cadeirydd y tribiwnlys yn penderfynu a all y tribiwnlys ymdrin â'ch achos ar y papurau neu beidio, neu a ddylid cynnal gwrandawriad o hyd. Os yw'n penderfynu cynnal gwrandawriad, efallai y bydd yn rhoi cyfarwyddyd sy'n atal yr ymatebydd rhag bod yn bresennol.

Os nad yw'r ymatebydd yn anfon ymateb erbyn diwedd y cyfyngiad amser, byddwn yn ysgrifennu ato yn gofyn am eglurhad. Bydd cadeirydd y tribiwnlys yn ystyried unrhyw ymateb ac yn penderfynu beth ddylai ddigwydd. Os yw cadeirydd y tribiwnlys yn atal yr ymatebydd rhag ymwneud rhagor â'r achos, bydd yn penderfynu a all ymdrin â'ch achos ar y papurau a gafwyd, neu a ddylid cynnal gwrandawriad heb yr ymatebydd.

Y bwndel olaf o bapurau

Os nad ydych yn cael eich cynrychioli'n gyfreithiol, bydd yr ymatebydd yn llunio'r bwndel terfynol o bapurau. Dim ond i'r Tribiwnlys y mae angen i chi gyflwyno'ch datganiad achos a'ch tystiolaeth.

Y bwndel yw'ch datganiad achos chi a datganiad achos yr ymatebydd gyda'i gilydd, gyda'r holl ddogfennau dyblyg wedi'u dileu. Unwaith y bydd wedi'i gwblhau, bydd yr ymatebydd yn anfon y bwndel terfynol o bapurau atoch chi a'r Tribiwnlys. Os na fyddwch yn ymateb iddo mewn 5 diwrnod, mae'n bosibl y bydd yn tybio eich bod yn cytuno â'r cynnwys.

Rhaid i chi helpu'r ymatebydd i baratoi'r bwndel drwy ddarparu copïau o unrhyw ddogfennau sydd eu hangen arno. Os nad ydych yn helpu'r ymatebydd, efallai y bydd y panel yn penderfynu eich bod yn ceisio celu tystiolaeth nad yw o gymorth i'ch achos. Rhaid i'r ymatebydd hefyd roi unrhyw ddogfennau sydd ganddo i chi, am yr un rheswm.

Os ydych yn cael eich cynrychioli'n gyfreithiol, rhaid i'r cynrychiolydd cyfreithiol a'r ymatebydd greu eu bwndeli eu hunain. Unwaith y byddant wedi'u cwblhau, bydd y Tribiwnlys yn eu cyfuno'n un bwndel o bapurau, ac yn sicrhau eich bod wedi gweld datganiad achos yr ymatebydd. Esbonnir y broses yn ddiweddarach yn y llyfryn canllaw hwn.

Sut i gyflwyno'ch datganiad achos

Gallwch gyflwyno eich datganiad achos drwy e-bost neu drwy'r post.

Os ydych yn cyflwyno drwy e-bost, rhaid i chi:

- gynnwys rhestr gynnwys ar ffurf Word, gan nodi enw'r ddogfen, ei dyddiad a'i hawdur;
- cyflwyno'r holl ddogfennau eraill ar ffurf PDF; a
- darparu cyfrineiriau ar gyfer unrhyw ddogfennau sydd wedi'u cloi.

Os ydych yn cyflwyno drwy'r post, rhaid i chi:

- anfon copïau yn hytrach na dogfennau gwreiddiol;
- cynnwys rhestr gynnwys, gan nodi enw'r ddogfen, ei dyddiad a'i hawdur;
- peidio â staplo dogfennau; a
- phedio ag ychwanegu rhifau tudalennau eich hun.

Tystiolaeth ysgrifenedig hwyr

Gallwch ofyn i banel y Tribiwnlys yn y gwrandawriad a fydd yn ystyried tystiolaeth ysgrifenedig hwyr. Bydd panel y Tribiwnlys yn ystyried eich cais:

- os yw'r ymatebydd yn cytuno i gynnwys y dystiolaeth; neu
- os gallwch ddangos nad oedd y dystiolaeth ar gael, ac na allai fod wedi bod ar gael yn rhesymol, cyn y dyddiad cau. Dylech anfon y dystiolaeth hon at y Tribiwnlys a'r ymatebydd fel ei bod yn cyrraedd o leiaf 5 diwrnod gwaith cyn y gwrandawriad. Bydd y panel yn dal i ystyried barn yr ymatebydd.

Rhaid i'r dystiolaeth hon hefyd fod yn annhebygol o atal y gwrandawriad rhag cael ei reoli'n effeithlon. Gallai cyflwyno dogfennau hir neu gymhleth yn y gwrandawriad achosi anawsterau neu oedi.

Gall y panel tribiwnlys barhau i dderbyn tystiolaeth ysgrifenedig hwyr nad yw'n bodloni'r amodau hyn, ond dim ond os gallwch ddangos bod risg ddifrifol o ragfarn os na dderbynnir y dystiolaeth.

Bydd panel y tribiwnlys yn gwrthod derbyn tystiolaeth ysgrifenedig hwyr os yw'n credu y byddai'n groes i gyfiawnder.

Dewch â 5 copi o unrhyw dystiolaeth ysgrifenedig i wrandawriad os nad yw'r tribiwnlys neu'r ymatebydd wedi'i derbyn o leiaf 5 diwrnod gwaith ymlaen llaw.

Y gwrandawriad

Yn y gwrandawriad, cewch chi a'ch tystion gyfle i egluro eich achos a rhoi eich barn i banel y tribiwnlys. Gallwch ofyn cwestiynau i'r ymatebydd a'i dystion hefyd.

Mae'r dystiolaeth a anfonwch atom cyn y gwrandawriad a'r hyn rydych chi'n ei ddweud ar y diwrnod yr un mor bwysig â'i gilydd. Fodd bynnag, dim ond y dystiolaeth a ddarparwch sy'n gallu cael ei hystyried ym mhenderfyniad y Tribiwnlys. Os ydych am i'r Tribiwnlys ystyried rhywbeth, gwnewch yn siŵr ei fod yn eich tystiolaeth.

Os ydych yn penderfynu peidio â dod i'r gwrandawriad neu'n anfon cynrychiolydd, cewch gyfle i roi eich barn ar ôl dyddiad cau y datganiad achos. Mewn achos felly, dylid cyflwyno sylwadau ychwanegol i'r Tribiwnlys o leiaf 5 diwrnod gwaith cyn y gwrandawriad. Mae hyn yn caniatáu i'ch sylwadau ar ddatganiad achos y corff cyfrifol gael eu clywed yn y gwrandawriad.

Mae rhagor o wybodaeth am wrandawriadau yn ein dogfen ganllaw *Canllaw ar wrandawriadau (ETW16)* [ar ein gwefan](#).

2. Beth i'w gynnwys yn eich datganiad achos?

Pa wybodaeth sy'n hanfodol?

Un o reolau Rheoliadau'r Tribiwnlys yw eich bod yn darparu'r safbwyntiau hyn:

- barn y plentyn neu'r person ifanc ar y materion dan sylw yn yr apêl; neu
- y rheswm pam nad ydych yn darparu barn y plentyn neu'r person ifanc.

Os yw'r apêl yn ymwneud â phlentyn, rhaid i chi hefyd gynnwys:

- barn rhieni'r plentyn ar y materion dan sylw yn yr apêl; neu
- y rheswm pam nad ydych yn darparu barn y rhieni.

Mae rhiant yn cyfeirio at berson sydd â chyfrifoldeb rhiant neu ofal am y plentyn o fewn diffiniad Deddf Addysg 1996.

Gallwch gyflwyno eich safbwyntiau ynghylch y plentyn neu'r person ifanc mewn sawl fformat, i gyd-fynd â gallu'r plentyn a'r hyn a fyddai orau ganddo. Gall hyn gynnwys:

- fformat ysgrifenedig;
- lluniau;
- recordiadau sain/gweledol; a
- rhywun arall yn ysgrifennu'r atebion y maent yn eu rhoi i gwestiynau.

Rhaid i safbwyntiau'r plentyn ymwneud â'r materion yn yr hawliad.

Pa wybodaeth arall y dylid ei chynnwys?

Gan ddibynnu ar destun eich hawliad, ystyriwch y canlynol:

- disgrifiad o anabledd y plentyn neu'r person ifanc, a'r effaith y mae'n ei chael ar ei allu i wneud gweithgareddau bob dydd;
- tystiolaeth o ddiagnosis meddygol neu ddiagnosis proffesiynol arall yn ymwneud ag anabledd y plentyn neu'r person ifanc;
- eglurhad o sut mai anabledd eich plentyn oedd y rheswm dros yr achos honedig o wahaniaethu;
- amserlen a disgrifiad o ddigwyddiadau neu gamau gweithredu yr ydych yn honni eu bod yn wahaniaethol;
- disgrifiad ffeithiol o'r driniaeth, neu'r methiant i wneud addasiad rhesymol, sydd yn eich hawliad
- yr amgylchiadau yn arwain at y driniaeth honno, neu'r methiant hwnnw
- manylion ffeithiol allweddol (fel dyddiad, amser, lleoliad a nifer yr achosion) y driniaeth, neu'r methiant, yr ydych yn honni a oedd yn wahaniaethol

- pam yr ydych yn credu bod y driniaeth yn anghyfreithlon
- y camau neu'r addasiadau yr ydych yn credu y dylai'r corff cyfrifol fod wedi'u cymryd neu eu gwneud i atal yr achos honedig o wahaniaethu;
- yr hyn yr hoffech i'r Tribiwnlys ei orchymyn, i unioni pethau.

3. Paratoi bwndel

Cyfrifoldebau

Os nad oes gennych gynrychiolaeth gyfreithiol, yr ymatebydd sy'n gyfrifol am roi'r bwndel at ei gilydd. Dim ond i'r Tribiwnlys y mae angen i chi gyflwyno'ch datganiad achos a'ch tystiolaeth.

Os oes gennych gynrychiolaeth gyfreithiol, eich cynrychiolydd sy'n gyfrifol am roi'ch bwndel at ei gilydd.

Paratoi bwndel

Dylai bwndel fod yn un ffeil PDF o'r holl ddogfennau, ac un ffeil Word gyda mynegai, yn manylu cynnwys y bwndel PDF. Dylai'r mynegai nodi'r math o ddogfen, dyddiad, awdur (gan gynnwys swydd/proffesiwn), a rhif tudalen ar gyfer pob dogfen.

Os ydynt ar gael, rhaid i'r bwndel gynnwys:

- 1) Y cais am hawliad, unrhyw seiliau hawliad diwygiedig a'r Datganiad cyfredol (os yw'n gymwys)
- 2) Ymateb y Corff Cyfrifol i'r hawliad ac unrhyw ymateb atodol neu ddiwygiedig
- 3) Unrhyw geisiadau am newidiadau a wneir gan barti
- 4) Gorchmynion Tribiwnlys ac unrhyw ddogfennau y gorchmynnodd y ac Tribiwnlys iddynt gael eu ffeilio
- 5) Unrhyw ohebiaeth berthnasol rhwng y partïon
- 6) Datganiadau tystion sydd i'w rhoi mewn tystiolaeth

Bydd angen i chi sicrhau bod yr holl ddogfennau'n gyflawn, yn ddarllenadwy, ac nad ydynt yn cael eu dyblygu.

Ar gyfer eitemau 3 i 6, mae terfyn tudalen o 200 tudalen. Nid targed yw'r terfyn hwn ac ni fydd angen y nifer hwn o dudalennau ar lawer o achosion. Nid yw eitemau 1 a 2 wedi'u cynnwys yn y terfyn 200 tudalen. Mae hyn yn sicrhau bod partïon i'r gwrandawriad yn cael cyfle i gyflwyno eu hachos yn llawn. Os ydych am gynyddu'r terfyn tudalennau, bydd angen i chi wneud cais i'r Tribiwnlys. Dylai'ch cais gynnwys rhesymau clir ynghylch pam mae hyn yn angenrheidiol er mwyn cael gwrandawriad teg ar gyfer y mater.

Cyflwyno bwndeli

Rhaid i gynrychiolwyr cyfreithiol gyflwyno bwndeli heb fod yn hwyrach na phum diwrnod gwaith ar ôl cyfnod y datganiad achos. Yna, bydd yr ymatebydd yn gwybod i beidio â chynnwys unrhyw ddogfennau sydd yn eich bwndel. Os nad yw'ch cynrychiolydd cyfreithiol yn darparu'r bwndel mewn pryd, gall panel y Tribiwnlys eich atal rhag cyflwyno unrhyw ddogfennau yn y gwrandawriad.

Dylai'r ymatebydd ddarparu ei fwndel o bapurau heb fod yn hwyrach na 10 diwrnod gwaith ar ôl ei gyfnod datganiad achos. Os nad yw'n gwneud hynny, gall panel y Tribiwnlys ei atal rhag cyflwyno unrhyw ddogfennau yn y gwrandawriad.

Ar ôl i'r ddau fwndel gael eu cyflwyno, bydd y Tribiwnlys yn cyfuno'r bwndeli a'r mynegeion. Bydd yn anfon y rhain at eich cynrychiolydd a'r ymatebydd o leiaf 10 diwrnod cyn y gwrandawriad.